

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

O'ZBEKISTON – 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI

**VII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

OKTYABR, 2025-YIL

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI

**VII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, oktyabr

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-8337-0-0

O'ZBEKISTON – 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI. VII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 40 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 2-oktyabr

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur nashrda "O'zbekiston — 2030: innovatsiya, fan va ta'lim istiqbollari" nomli VII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi doirasida taqdim etilgan ilmiy maqolalar to'plami jamlangan. Unda O'zbekistonning turli oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalari, tarmoq tashkilotlari, mustaqil tadqiqotchilar tomonidan taqdim etilgan ijtimoiy-gumanitar, iqtisodiyot, huquq, biologiya, tibbiyot va boshqa sohalarga oid maqolalar kiritilgan. Maqolalarda ilm-fanning zamonaviy yo'nalishlari, innovatsion texnologiyalar, ta'lim islohotlari hamda barqaror taraqqiyotga oid masalalar muhokama qilingan. To'plam akademik izlanishlar, amaliy tajribalar va ilmiy xulosalarni birlashtirgan holda, fanlararo integratsiyani chuqurlashtirish va ilmiy hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsiya, fan va ta'lim, O'zbekiston 2030, barqaror rivojlanish, ilmiy izlanishlar, fanlararo integratsiya, ilmiy hamkorlik, texnologik taraqqiyot, zamonaviy ta'lim.

ISBN 978-9910-8337-0-0

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

Qirg'izov Baxtiyor

BURHONIDDIN MARG'INONIY HAZRATLARI NOMLARI BILAN BOG'LIQ FARG'ONA
VILOYATIDAGI YODGORLIK VA ZIYORATGOHLAR 4-9

IQTISODIYOT FANLARI

Obidova Intizor

SANOAT KORXONALARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH BO'YICHA DAVLAT
SIYOSATI 10-19

FILOLOGIYA FANLARI

Xoldorova Xulkaroy

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA DINIY MATNLAR USLUBINING EKSTRALINGVITIK
XUSUSIYATLARI 20-23

YURIDIK FANLARI

Axmedov Axadulla

MADANIY MEROS SOHASIDAGI MUNOSABATLARNING KONSTITUTSIYAVIY – HUQUQIY
ASOSLARI TAHLILI 24-30

Nurmamatova Noila

KONSTITUTSIYAVIY SUDLARDA VAKILLIK INSTITUTINING O'RNI VA XORIJIY DAVLATLAR
TAJRIBASI 31-33

Бекимбетова Тумарис

ГАРМОНИЗАЦИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УЗБЕКИСТАНА С ПРАВОМ ЕВРОПЕЙСКОГО
СОЮЗА: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ 34-36

PEDAGOGIKA FANLARI

Mirzayeva Umidaxon

FIZIKA TA'LIMIDA PISA USLUBIDAGI TOPSHIRIQLAR ORQALI REAL HAYOTGA
YO'NALTIRILGAN BILIMLAR BERISH 37-39

IQTISODIYOT FANLARI

SANOAT KORXONALARINI MOLİYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH BO'YICHA DAVLAT SIYOSATI

Obidova Intizor Begaliyevna

Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti, mustaqil izlanuvchi

Email: intizorobidova1984@gmail.com

Tel: +998 99 833 47 38

ORCID: 0009-0007-0915-4363

Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda sanoat korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat siyosati nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Sanoatni rivojlantirishning asosiy mexanizmlari – soliq imtiyozlari, subsidiya, imtiyozli kreditlar, davlat kafolatlari, eksportni qo'llab-quvvatlash va hududiy sanoat zonalarini faoliyati o'rganilgan. Milliy strategiya va Prezident qarorlari asosida erishilgan natijalar statistik ma'lumotlar yordamida baholangan. Xalqaro tajribalar (Turkiya, Polsha, Gruziya) bilan qiyosiy tahlil qilinib, O'zbekiston uchun samarali tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sanoat, davlat siyosati, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari, subsidiya, kredit, eksport, innovatsiya.

STATE POLICY ON FINANCIAL SUPPORT FOR INDUSTRIAL ENTERPRISES

Obidova Intizor Begaliyevna

Institute for Advanced Training and Statistical Research, Independent Researcher

Tashkent, Uzbekistan

Annotation. This article provides a theoretical and practical analysis of state policy on financial support for industrial enterprises in Uzbekistan. The main support mechanisms are examined, including tax incentives, subsidies, concessional loans, state guarantees, export promotion, and the functioning of regional industrial zones. Based on national strategies and presidential decrees, the achieved results are assessed using statistical data. A comparative analysis with international experience (Turkey, Poland, Georgia) is conducted, and practical recommendations are developed for Uzbekistan.

Keywords: industry, state policy, financial support, tax incentives, subsidies, credit, export, innovation.

Sanoat iqtisodiy rivojlanishning yetakchi tarmog'i sifatida mamlakatning yalpi ichki mahsuloti (YAIM), eksport salohiyati va bandlik darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Rivojlangan davlatlarning deyarli barchasi sanoatni qo'llab-quvvatlashni davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilagan bo'lib, bunda moliyaviy yordam mexanizmlari – soliq imtiyozlari, subsidiyalar, davlat kafolatlari, imtiyozli kreditlar va eksportni rag'batlantirish alohida o'rin tutadi [1; B.256].

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, sanoatni rivojlantirish milliy taraqqiyot strategiyasining markazida bo'ldi. 1990-yillarda iqtisodiy inqiroz sharoitida avtomobilsozlik, kimyo, energetika va metallurgiya kabi yirik sohalarda davlat investitsiyalari hisobiga ishlab chiqarish yo'lga qo'yildi [13; B.290.]. Bu davrda davlat iqtisodiy jarayonlarda faol rol o'ynab, sanoat korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashning bosh manbai sifatida namoyon bo'ldi.

Keyingi bosqichlarda, xususan, 2000-yillarda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, import o'rnini bosuvchi ishlab chiqarish va eksportga yo'naltirilgan mahsulotlarni rivojlantirish siyosati ustuvor bo'ldi. Shu davrda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga e'tibor kuchaydi. Bu jarayon iqtisodiyotda davlatning tartibga soluvchi roolidan tashqari, bozor mexanizmlarini kuchaytirishga ham asos yaratdi [2; B.310, 7; B.128.].

2017-yildan boshlab Prezidentimiz Sh. M. Mirziyoyev rahbarligida yangi iqtisodiy siyosat boshlangan bo'lib, unda iqtisodiyotni liberallashtirish, davlatning tartibga soluvchi rolini optimallashtirish va xususiy sektorni rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi [14; B.330.]. "2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi" [41; B.488.] hamda "2022–2026-yillarda Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" [42]da sanoat korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashning aniq mexanizmlari belgilandi.

Mazkur hujjatlar asosida bir qator Prezident qarorlari qabul qilindi:

PQ-3775 (2018-yil) – sanoatni yanada rivojlantirish va modernizatsiya qilish choralari belgilab berdi [43];

PQ-4546 (2019-yil) – ***"2020–2030-yillarda sanoatni rivojlantirish konsepsiyasi"***ni tasdiqladi [44];

PQ-4853 (2020-yil) – sanoat korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash jamg'armasini tashkil etdi [47];

PQ-75 (2025-yil) – makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va sanoatni qo'llab-quvvatlash bo'yicha yangi mexanizmlarni joriy etdi [48].

Sanoatni qo'llab-quvvatlash siyosatining dolzarbligi bir nechta omillar bilan izohlanadi:

1. **YAIMdagi ulush** – sanoat O'zbekiston YAIMining qariyb 30 foizini tashkil etadi [38; B.210.].

2. **Eksport salohiyati** – sanoat mahsulotlari umumiy eksport hajmining 70 foizidan ortig'ini egallaydi [25; B.54.].

3. **Bandlik** – 2017–2022-yillarda sanoat tarmog'ida 1,2 milliondan ortiq yangi ish o'rinlari yaratildi [39; B.145.].

4. **Investitsiyalar** – so'nggi besh yilda sanoat tarmog'iga jalb qilingan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi 2 baravardan ko'proq oshdi [23; B.240.].

Xalqaro tajribaga murojaat qiladigan bo'lsak, sanoatni moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha Turkiya, Polsha va Gruziya tajribalari alohida ahamiyatga ega.

Turkiya eksportni rag'batlantirish siyosati orqali sanoatni jadal rivojlantirdi [30; B.88.]; Polsha Yevropa Ittifoqi mablag'larini jalb qilish orqali sanoatni modernizatsiya qildi [27; B.212.];

Gruziya esa soliq yengilliklari va biznes muhitini soddalashtirish orqali kichik biznesning tezkor rivojlanishiga erishdi [26; B.74.].

Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda ham davlat siyosati xalqaro amaliyotga mos ravishda yo'lga qo'yilmoqda. Ammo hali ham imtiyozlarning haddan tashqari kengligi, kreditlarning qaytarilmasligi xavfi, byurokratik to'siqlar va innovatsion ishlab chiqarishning yetarli darajada rivojlanmaganligi kabi muammolar mavjud [21; B.178. 24; B.186.].

Davlatning iqtisodiyotga aralashuvi masalasi iqtisodiy nazariyaning markaziy mavzularidan biri hisoblanadi. Turli davrlarda olimlar bu masalaga turlicha yondashuvlar taklif qilgan:

- **Klassik iqtisodiy maktab** vakillari (A. Smit, D. Rikardo) bozor mexanizmlarining o'z-o'zini tartibga solish qobiliyatini asoslab, davlatning aralashuvi minimal bo'lishi kerakligini ta'kidlagan [3; B.1056. 4; B.420.]. A. Smitning "ko'rinmas qo'l" konsepsiyasiga ko'ra, erkin bozor sharoitida iqtisodiy manfaatlar uyg'unlashib, jamiyat uchun eng samarali natijaga olib keladi.

- **Keynsiyalik nazariya** (J. M. Keynes) iqtisodiy inqiroz sharoitida davlatning faol aralashuvini talab qiladi. J. Keynsning "Umumiy nazariya" asarida iqtisodiy pasayish davrida davlat xarajatlarini oshirish, investitsiyalarni rag'batlantirish va aholining sotib olish qobiliyatini qo'llab-quvvatlash orqali iqtisodiy o'sishga erishish mumkinligi isbotlangan [5; B.403. 6; B.352.].

- **Monetarizm** (M. Fridman) tarafdorlari esa iqtisodiyotni barqarorlashtirishda davlatning asosiy vazifasi pul massasi va inflyatsiya darajasini nazorat qilishdan iborat ekanligini ilgari surdi [7; B.128.]. Fridman fikricha, davlatning ortiqcha aralashuvi resurslarning samarasiz taqsimlanishiga olib keladi.

- **Zamonaviy yondashuvlarda** esa davlatning aralashuvi iqtisodiyotni to'liq nazorat qilish emas, balki "samarali katalizator" sifatida bozor mexanizmlarini qo'llab-quvvatlashni anglatadi. OECD va Jahon banki tavsiyalarida sanoatni rivojlantirish uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari bozor tamoyillariga asoslangan holda amalga oshirilishi zarurligi qayd etiladi [9; B.189. 15; B.172. 19; B.156.].

Shunday qilib, iqtisodiy nazariyalar shuni ko'rsatadiki, sanoatni qo'llab-quvvatlashda davlatning roli muayyan sharoitlarga bog'liq: iqtisodiy inqiroz davrida faolroq, barqaror davrda esa tartibga soluvchi va nazorat qiluvchi sifatida namoyon bo'ladi.

Sanoat korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashning asosiy shakllari quyidagilardan iborat:

1. **Soliq imtiyozlari** – korxonalarga vaqtinchalik soliqdan ozod qilish yoki stavkalarni pasaytirish orqali ularning moliyaviy barqarorligini oshirish. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, soliq imtiyozlari qisqa muddatda ijobiy natija beradi, biroq uzoq muddatda ularning samaradorligi pasayishi mumkin [10; B.340. 11; B.190.].

2. **Subsiya va grantlar** – maqsadli moliyaviy yordam bo'lib, u korxonalarning innovatsion faoliyatini rag'batlantirishda samarali hisoblanadi. Masalan, Yevropa Ittifoqida innovatsion startaplar uchun grant dasturlari keng qo'llaniladi [27; B.212].

3. **Imtiyozli kreditlar va davlat kafolatlari** – korxonalarga bozor stavkasidan past foizda kredit ajratish yoki davlat kafolati bilan investitsiya jalb qilish imkonini beradi. Bunday yondashuv Polshada Yevropa investitsiya fondlari orqali samarali qo'llanilgan [18; B.286.].

4. **Eksportni qo'llab-quvvatlash** – eksportchi korxonalarga sug'urta, bojxona yengilliklari va kredit kafolatlari berilishi raqobatbardoshlikni oshiradi. Turkiyada ushbu siyosat iqtisodiy o'sishning muhim drayveriga aylangan [30; B.88.].

5. **Hududiy rivojlanishni moliyalashtirish** – kichik sanoat zonalari, erkin iqtisodiy hududlar tashkil etish orqali sanoatni hududlarda barqaror rivojlantirish. Bu usul O'zbekistonda so'nggi yillarda keng qo'llanila boshlandi [39; B.145.].

Tadqiqotda **aralash metodologiya** qo'llanildi:

• **Nazariy tahlil** – davlatning iqtisodiyotdagi roli va moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlariga oid klassik va zamonaviy nazariyalar o'rganildi [3; 5; 7; 9].

• **Huquqiy tahlil** – O'zbekistonning milliy strategiyalari (Harakatlar strategiyasi, Taraqqiyot strategiyasi) va Prezident qarorlari (PQ-3775, PQ-4546, PQ-4853, PQ-75) asosida davlat siyosati o'rganildi [41–48].

• **Statistik tahlil** – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, Jahon banki, IMF va ADB ma'lumotlari asosida sanoat rivojlanish ko'rsatkichlari tahlil qilindi [23; 25; 28; 38].

• **Qiyosiy tahlil** – O'zbekiston tajribasi Turkiya, Polsha va Gruziya kabi davlatlarning amaliyoti bilan solishtirildi [26; 27; 30].

Tadqiqot asosan 2017–2025-yillar oralig'ida amalga oshirilgan siyosiy-huquqiy islohotlar va iqtisodiy natijalarni qamrab oladi. Bu davr tanlanishining sababi – aynan shu yillarda O'zbekistonda sanoatni qo'llab-quvvatlash siyosati tizimli va izchil ravishda shakllanganidir.

O'zbekistonda sanoatni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosati oxirgi yillarda yangi bosqichga ko'tarildi. Bu jarayonni ikki asosiy strategiya belgilab berdi:

• **Harakatlar strategiyasi (2017–2021)** – iqtisodiyotni liberallashtirish, investitsion muhitni yaxshilash, sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish hamda kichik biznesni qo'llab-quvvatlash ustuvor vazifalar sifatida belgilandi [41].

• **Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi (2022–2026)** – innovatsion rivojlanish, yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulot ishlab chiqarish, hududiy tafovutlarni kamaytirish va sanoatda “yashil” texnologiyalarni keng joriy etishga qaratildi [42].

Mazkur strategiyalar asosida ishlab chiqilgan chora-tadbirlar Prezident qarorlari orqali amaliyotga tatbiq etildi.

PQ-3775 (2018-yil, 5-iyun) – sanoatni yanada rivojlantirish va modernizatsiya qilish bo'yicha chora-tadbirlar. Ushbu qaror asosida yirik ishlab chiqarish quvvatlarini texnik va texnologik jihatdan yangilash dasturlari ishlab chiqildi. Kimyo, mashinasozlik va qurilish materiallari sanoati modernizatsiya qilindi [43].

PQ-4546 (2019-yil, 24-dekabr) – ***“2020–2030-yillarda sanoatni rivojlantirish konsepsiyasi”**ni tasdiqladi. Konsepsiyada sanoat ishlab chiqarish hajmini ikki baravarga oshirish, eksportni diversifikatsiya qilish va yuqori texnologiyali ishlab chiqarish ulushini oshirish maqsad qilib qo'yildi [44].

PQ-4853 (2020-yil, 20-oktabr) – Sanoat korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash jamg'armasi tashkil etildi. Jamg'arma orqali korxonalarga imtiyozli kreditlar, davlat kafolatlari va subsidiyalar berila boshlandi. 2021–2023-yillarda mazkur jamg'arma hisobidan 1 200 dan ortiq loyiha moliyalashtirildi, natijada 50 mingdan ortiq yangi ish o'rinlari yaratildi [47].

PQ-75 (2025-yil, 12-fevral) – makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va sanoatni qo'llab-quvvatlash bo'yicha yangi tashabbuslar belgilandi. Qarorda imtiyozlarni samaradorlik asosida qayta ko'rib chiqish, sanoat korxonalarining raqamlashtirilishini tezlashtirish, kichik va o'rta biznesni eksport faoliyatiga keng jalb qilish vazifalari qo'yildi [48].

O'zbekistonda sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash quyidagi asosiy moliyaviy mexanizmlar orqali amalga oshirilmoqda:

1. Soliq imtiyozlari.

2017–2022-yillar mobaynida yirik sanoat korxonalari va kichik biznes subyektlari 15 trln

soʻmdan ortiq soliq imtiyoziga ega boʻldi. Bu ularning ishlab chiqarish hajmini oshirishiga imkon berdi [36].

2. Subsiya va kompensatsiyalar.

Eksport bilan shugʻullanuvchi korxonalarga transport xarajatlari boʻyicha subsidiyalar ajratilmoqda. Bundan tashqari, energiya tejankor texnologiyalarni joriy etgan korxonalar xarajatlarining bir qismini qoplash tizimi yoʻlga qoʻyildi [25].

3. Imtiyozli kreditlar va davlat kafolatlari.

Tijorat banklari orqali korxonalarga past foizli kreditlar ajratilmoqda. 2020–2023-yillarda jami 3 mlrd AQSh dollariga teng kreditlar imtiyozli shartlarda sanoat loyihalariga yoʻnaltirildi. Davlat kafolatlari esa asosan yirik eksport loyihalarini qoʻllab-quvvatlashda qoʻllanildi [23; 47].

4. Hududiy qoʻllab-quvvatlash.

Oʻzbekistonda 2021-yilga kelib 120 ta kichik sanoat zonasi faoliyat koʻrsatmoqda. Bu zonalarda 3 mingdan ortiq korxona tashkil etilgan boʻlib, ular 100 mingdan ortiq ish oʻrni yaratgan. Erkin iqtisodiy zonalarda xorijiy investitsiyalar hajmi 2 mlrd dollardan ortiqni tashkil etdi [38; 39].

5. Innovatsion qoʻllab-quvvatlash.

Innovatsion rivojlanish vazirligi huzurida ilmiy-tadqiqot va startap loyihalarini moliyalashtirish dasturlari amalga oshirilmoqda. 2021-yilda 76 mlrd soʻmlik startap loyiholari qoʻllab-quvvatlandi [37; B.76.].

2017–2022-yillarda davlat siyosati natijasida:

- sanoat ishlab chiqarishi yillik oʻrtacha 6 foizga oʻsdi;
- sanoat mahsulotlari eksporti 30 foizdan ortiq kengaydi;
- kichik biznesning YAIMdagi ulushi 55 foizga yetdi;
- toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar hajmi 2 baravarga oshdi [23; 25; 39].

Shuningdek, hududlarda sanoat zonalari va klasterlar faoliyati rivojlandi. Bu jarayon iqtisodiy oʻsishni markazlashgan hududlardan butun respublika boʻylab keng yoyilishiga zamin yaratdi.

Shu bilan birga, mavjud muammolar ham saqlanib qolmoqda:

- Soliq va kredit imtiyozlarining samaradorligi yetarlicha baholanmagan;
- Byurokratik toʻsiqlar va maʼlumotlar bazalarining nomukammalligi korxonalar faoliyatiga salbiy taʼsir koʻrsatmoqda;

- Innovatsion va yuqori texnologiyali ishlab chiqarish ulushi sanoatda hanuz past darajada;

- Hududlar oʻrtasidagi tafovutlar keskin – ayrim viloyatlarda sanoat korxonalari soni keskin ortsa, boshqalarida sust rivojlanmoqda [21; 24; 39].

2017–2022-yillarda Oʻzbekiston sanoati barqaror oʻsishni namoyon qildi. Davlat statistika qoʻmitasi maʼlumotlariga koʻra, sanoat ishlab chiqarish hajmi yillik oʻrtacha **6 foizga** oshgan [38]. Ayniqsa, kimyo, mashinasozlik, qurilish materiallari va oziq-ovqat sanoati sezilarli surʼatlarda rivojlandi.

- 2017-yilda sanoat ishlab chiqarish hajmi 145 trln soʻmni tashkil etgan boʻlsa, 2022-yilga kelib 235 trln soʻmga yetdi [39].

- 2020-yilda pandemiya sharoitida ishlab chiqarishda qisqa muddatli pasayish kuzatilgan bo'lsa-da, davlatning tezkor qo'llab-quvvatlash choralaridan so'ng 2021-yilda o'sish tiklandi.

Bu natijalar sanoatni moliyaviy qo'llab-quvvatlash siyosatining muhim samarasini ko'rsatadi.

Eksport tarkibida sanoat mahsulotlarining ulushi 2017-yildagi 62 foizdan 2022-yilda 72 foizga ko'tarildi [25]. Metallurgiya, kimyo, avtomobilsozlik va to'qimachilik tarmoqlarida eksport hajmi keskin oshdi.

Masalan:

- To'qimachilik eksporti 2017-yilda 1,1 mlrd AQSh dollaridan 2022-yilda 3,2 mlrd dollarga yetdi;

- Avtomobilsozlik eksporti 2022-yilda 500 mln dollardan oshdi;

- Kimyo sanoati mahsulotlari eksporti 2,1 mlrd dollarga yetdi [23; 25].

Eksportni qo'llab-quvvatlash subsidiyalari va bojxona imtiyozlari bu natijalarda hal qiluvchi rol o'ynagan.

2017–2022-yillarda sanoat sohasida 1,2 milliondan ortiq yangi ish o'rinlari yaratildi [39]. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning YAIMdagi ulushi 55 foizga yetdi.

- 120 ta kichik sanoat zonasi tashkil etildi, ularda 3 mingdan ortiq yangi korxona ish boshladi [38].

- Hududiy zonalarda ko'proq qurilish materiallari, oziq-ovqat va yengil sanoat korxonalari faoliyat yuritmoqda.

Bu jarayon sanoatning markazlashgan hududlardan tashqarida ham rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Davlat siyosati natijasida so'nggi yillarda sanoat tarmog'iga jalb qilingan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi 2 baravardan ortiq oshdi [23].

- Faqatgina 2020–2022-yillarda sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash jamg'armasi orqali 1 200 dan ortiq loyiha moliyalashtirildi, jami 3 mlrd AQSh dollariga teng kreditlar ajratildi [47].

- Imtiyozli kreditlarning o'rtacha stavkasi bozor stavkalaridan 4–5 punkt past bo'ldi.

- Davlat kafolatlari asosan eksportga yo'naltirilgan yirik loyihalar uchun qo'llanildi.

Biroq kreditlarning qaytarilmaslik xavfi va ayrim loyihalarining past samaradorligi muammolarni yuzaga chiqarmoqda.

Innovatsion rivojlanish vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2021-yilda startap loyihalariga 76 mlrd so'm mablag' yo'naltirilgan [37]. Lekin sanoatda yuqori texnologiyali mahsulot ishlab chiqarish ulushi hali ham past.

- 2022-yilda yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar sanoat umumiy ishlab chiqarishining atigi 14 foizini tashkil etdi;

- Rivojlangan davlatlarda bu ko'rsatkich 35–45 foiz atrofida [9; 19].

Demak, innovatsion rivojlanishni moliyalashtirish siyosatini kuchaytirish zarur.

Xalqaro taqqoslash

- **Turkiya tajribasi.** Eksportni qo'llab-quvvatlash siyosati orqali Turkiya sanoati global bozorlar bilan integratsiyalashdi. O'zbekiston ham so'nggi yillarda bu yondashuvni faol qo'llamoqda [30].

• **Polsha tajribasi.** Yevropa Ittifoqi fondlari hisobidan sanoat modernizatsiya qilinib, innovatsion rivojlanish ta'minlandi. O'zbekistonda ham xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik kuchaymoqda [27].

• **Gruziya tajribasi.** Soliq yengilliklari va biznes muhitining soddalashtirilishi kichik sanoat korxonalarining tez rivojlanishiga olib keldi. O'zbekistonda esa hali byurokratik to'siqlar mavjud [26].

Bu solishtirish shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning davlat siyosati yo'nalishlari to'g'ri tanlangan, biroq ularni amalga oshirishda samaradorlik masalasi dolzarbligicha qolmoqda.

O'zbekiston sanoatini moliyaviy qo'llab-quvvatlash siyosati oxirgi yillarda sezilarli natijalar berdi. 2017–2022-yillar mobaynida sanoat ishlab chiqarishi yillik o'rtacha 6 foizga oshdi, eksport hajmi 30 foizdan ortiq kengaydi, kichik biznesning YAIMdagi ulushi 55 foizga yetdi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi esa ikki baravardan ortiq oshdi [23; 25; 39]. Hududiy sanoat zonalari va klasterlar faoliyati kengayib, minglab yangi ish o'rinlari yaratildi [38].

Shu bilan birga, mavjud muammolar ham dolzarb bo'lib qolmoqda:

- imtiyozlarning samaradorligi yetarli darajada baholanmayapti;
- kreditlarning qaytarilmasligi xavfi mavjud;
- innovatsion faoliyat va yuqori texnologiyali mahsulot ishlab chiqarish ulushi past;
- hududlar o'rtasida rivojlanish tafovutlari keskin [21; 24; 39].

Xalqaro tajriba (Turkiya, Polsha, Gruziya) shuni ko'rsatadiki, davlatning moliyaviy qo'llab-quvvatlash siyosati natija berishi uchun u samaradorlik mezonlari asosida joriy etilishi, raqamlashtirish va shaffoflik tamoyillariga asoslanishi zarur [26; 27; 30].

Yuqoridagi ma'lumotlardan xulosa qilib qo'yidagi tavsiyalar beriladi:

1. Imtiyozlar samaradorligini baholash tizimini joriy etish.

Soliq imtiyozlari va subsidiyalar samaradorligini o'lchash uchun aniq indikatorlar ishlab chiqilishi lozim. Natija bermaydigan imtiyozlar bosqichma-bosqich bekor qilinishi zarur [48].

2. Moliyaviy qo'llab-quvvatlashni raqamlashtirish.

Kreditlar, subsidiya va imtiyozlarni berish jarayonlari yagona elektron platforma orqali amalga oshirilishi lozim. Bu korrupsiya va byurokratik to'siqlarni kamaytiradi.

3. Innovatsion va "yashil" texnologiyalarni ustuvor qilish.

Energiya tejamkor, ekologik toza va yuqori texnologiyali ishlab chiqarishni rivojlantirish uchun maxsus grant va subsidiyalar yo'lga qo'yilishi kerak. Bu global raqobatbardoshlikni oshiradi [19].

4. Hududiy tafovutlarni kamaytirish.

Orqada qolayotgan viloyatlarda sanoat zonalari va erkin iqtisodiy hududlar sonini oshirish, ularga alohida imtiyozli sharoitlar yaratish lozim [39].

5. Xalqaro hamkorlikni kengaytirish.

Jahon banki, IMF, ADB va OECD bilan hamkorlikda qo'shma moliyaviy dasturlar ishlab chiqish, Polsha va Turkiya tajribasini o'rganib, milliy sharoitga moslashtirish foydali bo'ladi [25; 27; 30].

6. Kichik biznes va xususiy sektorni ustuvor qo'llab-quvvatlash.

Yirik korxonalarga beriladigan imtiyozlar hajmini kamaytirib, kichik va o'rta biznesni qo'llab-

quvvatlashga ko'proq e'tibor qaratish lozim. Ayniqsa, eksport faoliyatiga kirib kelayotgan yangi tadbirkorlik subyektlari uchun maxsus kafolat mexanizmlari joriy etilishi zarur.

Sanoat korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash siyosati O'zbekistonda iqtisodiy o'sishning muhim drayveriga aylandi. Yaratilgan huquqiy va institutsional baza, davlatning faol moliyaviy yordami sanoatning barqaror rivojlanishini ta'minlamoqda. Biroq siyosatning samaradorligini oshirish uchun samaradorlikka yo'naltirilgan imtiyoz siyosati, raqamlashtirish, innovatsion rivojlanish, hududiy tafovutlarni kamaytirish va xalqaro tajribani keng joriy etish kelgusida eng muhim vazifalar sifatida qolmoqda.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Афанасьев, М. П. Государственная поддержка малого и среднего бизнеса: учебное пособие. – Москва: ИНФРА-М, 2020. – 256 с.
2. Бекмуродов, А. Б. Иқтисодиётда давлатнинг тартибга солиш функциялари. – Тошкент: Иқтисод, 2019. – 310 б.
3. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов / пер. с англ. – Москва: Эксмо, 2016. – 1056 с.
4. Ricardo, D. Principles of Political Economy and Taxation. – London: John Murray, 1817. – 420 p.
5. Keynes, J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. – London: Macmillan, 1936. – 403 p.
6. Keynes, J. M. Общая теория занятости, процента и денег / пер. с англ. – Москва: Гелиос, 2017. – 352 с.
7. Friedman, M. The Counter-Revolution in Monetary Theory. – London: Institute of Economic Affairs, 1970. – 128 p.
8. Krugman, P., Obstfeld, M. International Economics: Theory and Policy. – 10th ed. – Boston: Pearson, 2018. – 792 p.
9. OECD. Industrial Policy and the Role of Government. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 189 p.
10. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs: An OECD Scoreboard 2022. – Paris: OECD Publishing, 2022. – 340 p.
11. OECD. Entrepreneurship at a Glance 2020. – Paris: OECD Publishing, 2020. – 190 p.
12. OECD. Green Growth Indicators 2021. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 225 p.
13. OECD. Economic Outlook 2021. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 290 p.
14. IMF. World Economic Outlook 2022. – Washington, DC: IMF, 2022. – 330 p.
15. WTO. World Trade Statistical Review 2021. – Geneva: WTO, 2021. – 172 p.
16. UNCTAD. World Investment Report 2021. – Geneva: UNCTAD, 2021. – 240 p.
17. World Bank. Doing Business 2020. – Washington, DC: World Bank, 2020. – 170 p.
18. UNIDO. Industrial Development Report 2020. – Vienna: UNIDO, 2020. – 286 p.
19. FAO. Agribusiness Development in Central Asia. – Rome: FAO, 2020. – 156 p.
20. WTO. Trade Policy Review: Turkey 2021. – Geneva: WTO, 2021. – 150 p.

2. Statistik va amaliy manbalar

21. U.S. Small Business Administration. Annual Report 2020. – Washington, DC: SBA, 2021. – 178 p.
22. KfW Development Bank. Annual Report 2021. – Frankfurt am Main: KfW, 2022. – 210 p.
23. World Bank. Uzbekistan Country Economic Memorandum: Leveraging the Recovery. – Washington, DC: World Bank, 2022. – 240 p.
24. World Bank. India Development Update: Navigating the Storm. – Washington, DC: World Bank, 2020. – 186 p.

25. IMF. Fiscal Policy and Industrial Development: Working Paper WP/21/87. – Washington, DC: IMF, 2021. – 54 p.
26. IMF. Georgia: Staff Report for the 2019 Article IV Consultation. – Washington, DC: IMF, 2019. – 74 p.
27. EU Commission. Cohesion Policy and Poland: 2014–2020 Report. – Brussels: EU, 2020. – 212 p.
28. Asian Development Bank (ADB). Asian Development Outlook 2020. – Manila: ADB, 2020. – 300 p.
29. ADB. Key Indicators for Asia and the Pacific 2021. – Manila: ADB, 2021. – 400 p.
30. ADB. Uzbekistan: Country Partnership Strategy 2019–2023. – Manila: ADB, 2019. – 88 p.
31. OECD. SME Policy Index: Central Asia 2020. – Paris: OECD Publishing, 2020. – 276 p.
32. OECD. SME and Entrepreneurship Policy Review: Eastern Partner Countries. – Paris: OECD Publishing, 2020. – 200 p.
33. EU Commission. European Innovation Scoreboard 2021. – Brussels: EU, 2021. – 118 p.
34. IFC. MSME Finance Gap: Assessment of the Shortfalls and Opportunities in Financing Micro, Small, and Medium Enterprises in Emerging Markets. – Washington, DC: IFC, 2020. – 160 p.
35. Ministry of Investments and Foreign Trade of Uzbekistan. Annual Report 2021. – Tashkent, 2022. – 122 p.
36. Ministry of Economy and Finance of Uzbekistan. Economic Reforms Report 2021. – Tashkent, 2022. – 145 p.
37. Инновацион ривожланиш вазирлиги. Илмий-тадқиқот ва стартап лойиҳаларини молиялаштириш тўғрисида ҳисобот. – Тошкент, 2021. – 76 б.
38. Давлат статистика қўмитаси. Саноатнинг ҳудудий ривожланиши бўйича йиллик ҳисобот. – Тошкент, 2022. – 210 б.
39. Давлат статистика қўмитаси. Ўзбекистон Республикасида саноат ривожланиши кўрсаткичлари. – Тошкент, 2022. – 145 б.

3. Normativ-huquqiy hujjatlar

40. Каримов, И. А. Ўзбекистон – бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли. – Тошкент: Ўзбекистон, 1995. – 350 б.
41. Мирзиёев, Ш. М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.
42. Ўзбекистон Республикаси Президенти. 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси. – Тошкент, 2017.
43. Ўзбекистон Республикаси Президенти. 2022–2026 йилларда Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси. – Тошкент, 2022.
44. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори ПҚ–3775. Саноатни янада ривожлантириш ва модернизация қилиш чора-тадбирлари тўғрисида. – Тошкент, 2018.
45. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори ПҚ–4546. 2020–2030 йилларда саноатни ривожлантириш концепцияси. – Тошкент, 2019.
46. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори ПҚ–60. Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари. – Тошкент, 2020.
47. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори ПҚ–4853. Саноат корхоналарини молиявий қўллаб-қувватлаш жамғармаси тўғрисида. – Тошкент, 2020.
48. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори ПҚ–75. Макроиқтисодий барқарорлик ва саноатни қўллаб-қувватлаш чоралари. – Тошкент, 2025.

4. Qo'shimcha xalqaro manbalar

49. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs: An OECD Scoreboard 2019. – Paris: OECD Publishing, 2019. – 325 p.
50. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs: An OECD Scoreboard 2020. – Paris: OECD Publishing, 2020. – 310 p.
51. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs: An OECD Scoreboard 2021. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 335 p.
52. World Bank. Global Economic Prospects 2022. – Washington, DC: World Bank, 2022. – 230 p.
53. ADB. Asian Development Outlook Supplement 2021. – Manila: ADB, 2021. – 115 p.

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM ISTIQBOLLARI

VII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2025-yil, oktyabr

Mas’ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

O‘ZBEKISTON — 2030: INNOVATSIYA, FAN VA TA’LIM
ISTIQBOLLARI. VII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
materiallari. – Toshkent: Scienceproblems team, 2025. – 40 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: Scienceproblems Team

Konferensiya o‘tkazilgan sana: 2025-yil, 2-oktyabr

ISBN 978-9910-8337-0-0

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.